

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

ערש"ק ויקרא ד ניסן תשע ♦ דף היומי בבלי: סנהדרין לה ירושלמי: ברכות סו

ואם לא תגיע ידו כדי שיהי ויהי את אשמו שתי תרים

או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעלה...

שאלני חכם אחד, מה טעם ריבתה התורה בקרבנו של העני שיביא גם עולה, מה שאין כן בעשיר שאין קרבנו רק חטאת בלבד.

ואמנם ענין הקרבנות עמוק הוא ואין אנו יודעים טעמו של דבר. אבל מכל מקום נראה לתת קצת טעם, לפי שהעשיר יש ללמד עליו זכות שהעושר מביאו לידי חטא, וכיון שחטאו בא לו על פי טבעו שמחמת גבה לבו הוא יותר קרוב ועלול לחטוא, הרי יש כאן צד לומר שאין חטאו כמור כל כך, וכפרתו קלה יותר. אבל העני שמחמת שרוחו נמוכה ולבו נשבר היה צריך להיות רחוק מן החטא, כאשר הוא חוטא יש כאן צד להחמיר אתו, וכמו שאמרו: דל גאה אין הדעת טובלתו.

לכן אם דל הוא, יש לרבות בקרבנו יותר מקרבן העשיר, ומלבד החטאת חייבה אותו התורה גם בעולה. גם שמעתי שהעשיר המביא לחטאתו כשבה או שעירה, יש למזבח ממנה את אימוריה. אבל העני שמביא חטאת העוף שאין למזבח ממנה רק דמה, צייתה התורה שיביא עולת העוף עמה שהיא קרבה כליל על גבי המזבח.

פני דוד

נושאי הדף בעלון

אם נשיאת הכפים מעכבת בברכת כהנים.....סנהדרין לה

מינוי גר למורה הוראה וראש שיבה.....סנהדרין לו

קבורת הנהרג ע"י רוצחים בקברי אבותיו.....סנהדרין לח

חזקיה או חזקיהו.....סנהדרין לח

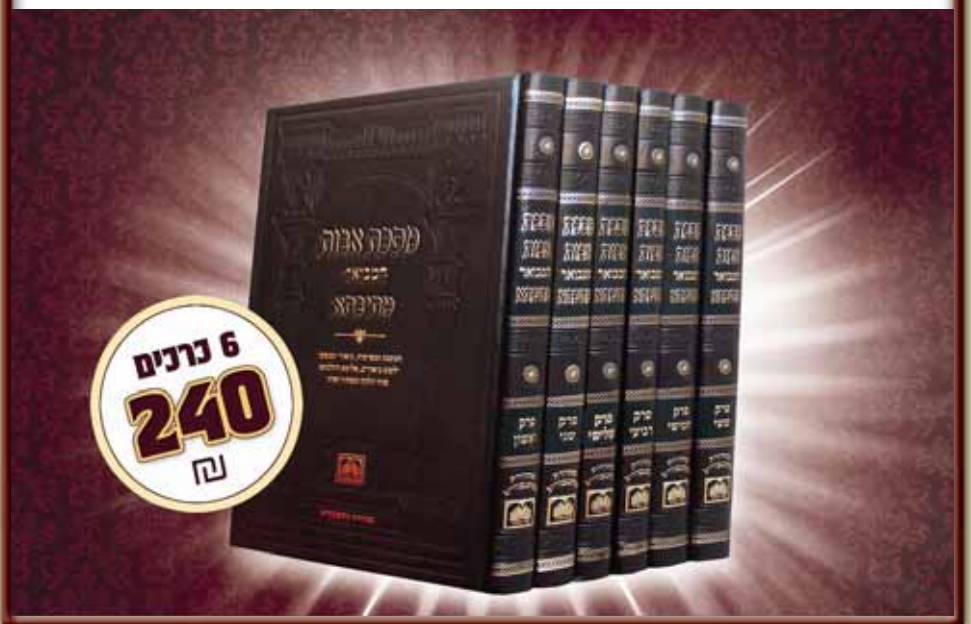
הרגילות לדבר על עצמו בלשון נסתר.....סנהדרין לח

הטעם שאין מברכים על מצות קריאת פרשת זכור.....סנהדרין לט

הלכה למעשה לענין זמן קריאת שמע וזמן תפילה אם הוא לפי שעות זמניות או לפי שעות שוות...סנהדרין מ

לצורך השעה דנים דיני נפשות בזמן הזה, ויש לשמוע את דברי הנתבע כדי להרבות בבדיקות וחקירות.....סנהדרין מא

כפתור ופרח.....עמוד 5

אם נשיאת הכפים מעכבת בברכת כהנים

בשלחן ערוך (או"ח סי' קכח ס"ד) פסק שאין מברכין ברכת כהנים אלא בעמידה ובנשיאת כפים.

בשו"ת נודע ביהודה (קמא או"ח סי' ה) נשאל אודות כהן שידין מרתות ואינו יכול להגביה ידיו, אם יכול לישא כפיו בלא נשיאת כפים. והביא בשם שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' א) שעולה מדבריו שרק במקדש נשיאת כפים מעכבת, אבל בגבולין מותר לכהן לברך אף בלי נשיאת כפים כשא"א לו לישא את כפיו. וכן כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ו סי' קיז) שכהן שאינו יכול לפרוס כפיו אין זה מעכבו מלברך ברכת כהנים.

אולם הנודע ביהודה חולק, וכתב שבמקום שהמנהג שאין הכהנים מכניסים ידיהם תחת הטלית, פשוט שאי אפשר לו לברך בלי נשיאת כפים לפי שיהיו העם מסתכלים בו על שמשנה מכל הכהנים שנושאים כפיהם, וגם אם הוא יכניס ידיו למטה מהטלית ויכסה ידיו בטליתו, יסתכלו העם על השינוי משאר הכהנים שאינם מכסים ידיהם. ואף אם מנהג המקום לשלשל טליתותיהם על ידיהם שאז אין חשש שיסתכלו, שהרי לא רואים שינוי משאר כהנים, מ"מ נשיאת כפים מעכב אפילו בדיעבד כשאי אפשר, וכשם שהעמידה מעכבת אפילו בדיעבד כך נשיאת כפים.

ובספר מנחת קנאות (סוטה לה.) כתב, שיש להביא ראיה לדעת הנו"ב מדברי התוספות בסוגיין (ד"ה שנאמר), שהטעם שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, משום שנשיאות כפים היא בידיו, ולפי שהרג בידיו אין קטיגור נעשה סניגור. וכן כתבו התוספות ביבמות (ז. ד"ה שנאמר). ולפי דעת השבות יעקב יש להקשות מדוע נדחה לגמרי מלברך, הרי יכול לברך בלי נשיאות כפיו, ובכל הפוסקים מוכח שכהן שהרג את הנפש אינו עולה לדוכן כלל, ומוכח שנשיאת כפים מעכבת.

והמג"א (או"ח שם ס"ק כא) הביא להלכה בשם כנה"ג, שנשיאות כפים מעכבת אף בדיעבד. וכן פסק בשו"ע הרב (סכ"ג). וכ"כ הברכי יוסף בשיורי ברכה (סי' קכח סק"א), ודלא כהשבות יעקב. וכן פסק במשנה ברורה (ס"ק נב).

בשו"ת אבני נזר (סי' לא) נשאל בדבר כהן אשר נקטעה כף ידו השמאלית אם מעכבו בברכת כהנים. וצידד מתחלה (אות ח) שהואיל ונאמר (ויקרא ט כב) 'וישא אהרן את ידיו', והכתיב הוא 'ידו' חסר יו"ד, יש לקיים המקרא והמסורת, המקרא שלכתחילה צריך לישא שתי ידיו, והמסורת שביד אחת הוא ג"כ מצוה, ונפקא מינה שאם בדרך נשיאת יד אחת בדיעבד יצא, או שאם אין לו אלא יד אחת נושא כפיו באחת. ושוב דחה (אות יא) שאם אין לו אלא יד אחת אינו נושא כפיו, משום שכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. עיי"ש. וראה שו"ת באר משה (ח"ד סי' יז) שדן בשאלה זו.

מינוי גר למורה הוראה וראש ישיבה

בסוגיין מבואר שגר אינו ראוי לדון דיני נפשות אבל דיני ממונות יכול הוא לדון, וכתבו התוספות (ד"ה חדא) שרק לדון גר חבריו הוא כשר, אבל לא לדון את הישראל. וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' ז ס"א).

בשו"ת להורות נתן (ח"ג סי' עג) דן אם מותר למנות גר צדק שהוא תלמיד חכם גדול לרב בקהילה.

והשיב על פי המבואר ברמב"ם (מלכים פ"א ה"ד) שאין להעמיד גר לשום שררות בישראל. והרבנות היא בגדר שררות, כמבואר באבות (פ"א מ"ט) אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות, ופירש הרע"ב התרחק מלנהוג שררה על צבור, שהרבנות מקברת את בעליה.

אולם יש לדון בזה לפי מה שכתב הסמ"ע (ח"מ שם סק"ד) שרק בכפייה פסול הגר לדון את ישראל, אבל שלא בכפייה מותר לדון אפילו ישראל. וכן כתב הש"ך (שם סק"א).

וכתב לדינא שאסור למנות גר לרב ומרא דאתרא שהוא ענין של שררות, ובוה לא יועיל מה שיקבלוהו עליהם, וכמו שכתב בברכי יוסף (ח"מ סי' ז) שמשמע מדברי הטור (יו"ד סי' רסט) שבדבר של שררה וכפייה לא מועילה הקבלה שיקבלוהו עליהם, ואין מציאות למנות גר לשררה, שהרי הפסוק מכריז ואומר (דברים יז טו) 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי', ופירושו לא תוכל לקבלו עליך.

אולם אע"ג שאין למנותו בתואר רב ומרא דאתרא, מכל מקום אפשר למנותו בתור מורה הוראה, כיון שאין בזה שררות וכפייה, שהמורה רק בא להורות את האיסור וההיתר ואין בכחו לכפות, וגם אין בו ענין של שררה כמו רב אשר דבריו נשמעים בכל דבר.

והביא מתשובות הרמב"ם (סי' קנח) בגודל מעלת הגר צדק, וגודל החיוב לאהוב ולקרב את הגר צדק שדבק בתורה ובמצוות. ולכן בודאי אם הוא נתעלה למעלת תלמיד חכם גדול ודאי שחייבים לעשות כל מה שאפשר כדי לכבדו ולרוממו, ואף שגזרת המלך הוא שאין ממנים את הגר לענין של שררה, ותואר רב קהלה הוא ענין של שררה אשר על פיו ישק כל דבר, מ"מ מצוה גדולה לכבדו ולרוממו במה שהותר לנו, דהיינו לתארו בשם מורה הוראה או מורה צדק, או מרביץ תורה או שאר תואר של כבוד שאין בו ענין שררה.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' כו) דן בענין מינוי גר למלמד או מגיד שיעור או משגיח או אפילו ראש ישיבה. וכתב למעשה שיש לידע שהמצוה של 'ואהבתם את הגר' (דברים י"ט) מחייבת אותנו לקרבו ולהקל בכל עניינים אלו, ולפיכך אחר ישוב גדול נראה שאין להחשיב משרות אלו בתקופתנו כענין של מעשה שררה, שעיקר תפקיד של ישיבה הוא ללמד לתלמידים כשהם רוצים, ומה שיש כח למנהלים וראשי הישיבה על התלמידים לסלקם או שלא לקבל אותם לכתחילה וכדומה, אין זה שררה כלל, אלא כמו שררה של בעה"ב על פועליו, שהוא כמילוי תפקידו בעסק.

אולם ראה בספר הערות (קידושין עו): שיש סברא לחלק בזה, שאם ממנים אותו רק על הגדת שיעורים אין זה נחשב מינוי של שררה, אך לענין למנותו ראש ישיבה שכל ענייני הישיבה נחתכים על ידו, יתכן שזה נחשב מינוי של שררה. וראה עוד בתשובות והנהגות (ח"ג סי' שה).

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח
פקס ל: 03-543-5757

קבורת הנהרג ע"י רוצחים בקברי אבותיו

בסוגיין מבואר שדין ארבע מיתות בית דין לא בטלו, ומי שנתחייב סקילה נופל מן הגג או חיה דורסתו. ומי שנתחייב שריפה נופל בדליקה או נחש מכישו. ומי שנתחייב הריגה נמסר למלכות או ליסטים באין עליו. ומי שנתחייב חנק טובע בנהר או מת בסרוככי. על פי דברי הגמרא אלו נשאל **החתם סופר** (יו"ד סי' שלג, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' שסב סק"ד) ע"י אנשי החברא קדישא בענין אדם שנהרג ע"י רוצחים עכו"ם, האם מותר לקוברו בקברות אבותיו, או לייחד לו שם מקום קבר בפני עצמו, כי שמעו דברי הגמרא שדין ארבע מיתות לא בטלו, ושמא הרוג זה היה מחויב מיתת ב"ד וקיבל בכך את עונשו, והרי המחויב מיתת ב"ד אין קוברים אותו בקברי אבותיו.

והשיב להם **החתם סופר** שלא מצא בזה מאומה בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים, ולכן אם היו נוהגים כן סתם בלי לשאול את פיו לא היה מוחה בידם. אולם עתה ששאלוהו, לא תצא מלפניו הוראה כזאת, אלא יקברוהו בקברות אבותיו לפי כבודו הראוי לו. עיי"ש.

והוסיף שם שחז"ל נזהרו בדבריהם, ואמרו מי שנתחייב סייף נמסר למלכות, ולא אמרו כל מי שנמסר למלכות נתחייב סייף, ומשום שאכן כל העובר עבירה סופו ליהרג בידי שמים, אך בודאי אין לומר שכל מי שנהרג הוא מחייבי מיתות ב"ד, שהרי ר"ע וחבריו והרוגי לוד גם נהרגו בידי עכו"ם, ותמוה לומר שהיו מחייבי מיתות ב"ד. ומכ"ש הנהרג ע"י רוצח האורב לדם, שמעמידים אותו בחזקת צדקות וכשרות וקדוש יאמר לו.

ומביא שם **מספר חסידים** (סי' רכג) שכתב, מעשה ברשע אחד שנקבר בין הנהרגים, ובאו בחלום להסיר הרשע מביניהם. ומוכח שהיו רגילים לקבור הנהרגים בין שארי אנשים, אלא שאירע מקרה שנקבר רשע ביניהם והסירוהו משם.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' קלז) נשאל אודות ישראל שנשא נכרית ונהרג באסון נפילת אוירון [איירפלאן] במדינת אפריקא, ולפי שלא היה שם בית עלמין יהודי נקבר בבית הקברות של עכו"ם, ועכשיו אחיו רוצים לפנותו משם לבית הקברות של ישראלים. והשיב להם על פי דברי החתם סופר הנ"ל, שאם קרוביו רוצים לעשות לו כבוד בזה רשאים הם, כיון שאין לנו להחשיבו כהרוגי ב"ד, אלא שאינם חייבים בכך, כיון שהוא עצמו לא חס ולא חשש לכבודו בחייו, גם אחרים אינם אחראים לחוש לכבודו אחר מותו.

אך במקום אחר (אה"ע ח"ב סי' קלב) פסק **החת"ס**, שיפה עושים אותם שקוברים ההרוגים במקום מיוחד, וכן נוהגים, מטעם שד' מיתות לא בטלו.

ובשדי חמד (מערכת אבלות סי' קסט) הביא ראייה מפורשת שאין לחשוש למנהג זה כלל, ממה שנפסק **בשו"ע** (יו"ד סי' שמה ס"ז) שמי שנפל לים או טבע בנהר או אכלתו חיה רעה, אין מונעים מהם כל דבר. **ובפרישה** (שם) ביאר, שהחידוש בזה הוא שאף שאמרו שדין ד' מיתות לא בטלו וא"כ היינו אומרים שיהא דינם כהרוגי ב"ד קמ"ל שאין דינם כהרוגי ב"ד. וע"ע **בשדי חמד** (שם סי' קצו) **ובשו"ת מהר"ח אור זרוע** (סי' יד) **ובשו"ת חות יאיר** (סי' קמו).

חזקיה או חזקיהו

הגמרא מספרת על יהודה וחזקיה בני רבי חייא שהיו יושבים בסעודה לפני רבי. מכאן אחד המקורות של **התרומת הדשן** (סי' רלג) שאת השם 'חזקיה' כותבים בגט בלא וא"ו בסופו. שמסתמא האחרונים היו נקראין על שמות הראשונים, וכיון שהאחרונים נקראים רק חזקיה גם אנו נתפוס כך בסתם, אם לא מי שידוע לנו ששמו 'חזקיהו' כגון מהרי"ח המוזכר בחבורים שהיה שמו חזקיהו, וכן כל זרע בני משפחתו שנקראו על שמו, אבל בסתמא לא.

ואף אם תאמר שהתלמוד קיצר הלשון, והשם האמיתי הוא חזקיהו או יחזקיהו, מ"מ לא הפסיד אם כתב חזקיה, שהוא כחניכה [שם שקראו לו כשהיה קטן] שגם כשר בגט. אבל להיפך, אם השם הוא באמת חזקיה והוסיף וא"ו, הפסיד.

וראה בספר **דברי חיים** על שמות אנשים (אות ג סק"א) שביאר בדברי התרומת הדשן, שספקו הוא אם עיקר השם הוא חזקיה בלי וא"ו והוא"ו נוספת לכבוד, או שעיקר השם הוא חזקיהו. עיי"ש. ועיי"ש עוד אם כותבים בנימן או בנימין, שמריה או שמריהו, וכן יונתן או יהונתן, אליה או אליהו, ועוד.

הרגילות לדבר על עצמו בלשון נסתר

בשו"ת רב פעלים (ח"ב אה"ע סי' יט) נשאל אודות גט והרשאה שנשלחו לעירו [הרשאה הוא שטר שבו מעידים שהבעל מינה את השליח הזה להוליך את הגט לאשתו, ומציינים בו מי הם העדים חתומים על הגט], ועידי הגט הן עידי הרשאה, וא"כ היה להם לכתוב בהרשאה 'אנחנו העדים החתומים על הגט', ולא כתבו כך רק כתבו את שמותיהם כאילו הם אחרים, ולא כתבו שהם אלו החותמים על הגט. ונסתפקו השואלים אם להכשיר את שטר ההרשאה.

בתשובתו כתב שאין שום חיסרון באופן כתיבתם, ואף אם נאמר שמוכח מלשונם שהם אינם עידי הגט, אין שום תקלה בכך שנטעה ונחשוב שעידי הרשאה לא היו עידי הגט, שהרי אדרבה אם עידי הרשאה אינם עידי הגט הוא עדיף יותר, כי יש סוברים שעידי הרשאה צריכים להיות אחרים. ואם מצד שנראים כמשקרים, כיון שבאמת הם עצמם היו עידי הגט ולשון כתיבתם משמע שהם אחרים ואינם עידי הגט, זו אינה טענה לפסול, לפי שלשון זה אינו לשון שקר שכן מצינו בלשון בני אדם שמתייחסים לעצמם בלשון נסתר.

והביא דוגמא מהמעשה המובא בסוגיין, באותו צדוקי ששאל את רבי ישמעאל ברבי יוסי על הפסוק 'וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה'', מדוע לא כתוב 'מאתו' הרי יש אלקים אחד, וענה לו ההוא כובס שכך הוא דרך המקרא לדבר בלשון שנראה שמדבר על זולתו, ובאמת הוא מדבר על עצמו, וכמו שנאמר 'ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך', שהמשמעות של 'נשי למך' היא שאינם נשיו, והרי באמת הוא היה אישם והם נשיו, ועל עצמו מדבר. הרי לנו שכך הוא הרגילות לדבר, וגם דברי העדים בהרשאה הם באופן זה, ואין זה מערער את אמיתת עדותם. אך הסכים שבודאי לכתחילה עדיף לכתוב לשון צח וברור.

הטעם שאין מברכים על מצות קריאת פרשת זכור

האחרונים דנים מדוע לא מברכים ברכת המצוות על מצות זכירת עמלק כשקוראים פרשת זכור, שהוא מצות עשה מן התורה לרוב השיטות.

בכף החיים (או"ח סי' תרפ"ט) הביא בשם ספר יפה ללב, שהטעם הוא מפני שאין מברכים על השחתה, ואפילו על השחתת רשעי אומות העולם, וכמו שמובא בסוגיין שבשעה שטבעו מצרים בים סוף בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, ואמר להם מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה.

[וכעין זה כתב בשו"ת מהר"ם שיק (סי' שלו), והשוה ענין זה למש"כ הרשב"א בתשובה (ח"א סי' יח), שאין מברכין על קיום ד' מיתות בית דין, לפי שהשי"ת חס על בריותיו ואינו חפץ במיתתן של רשעים, ואין אומרים ברכה על הפורענות. ובשו"ת להורות נתן (ח"ה סי' מז) כתב שאין הנידונים שוים, כיון שקיום מיתות ב"ד אינה מצוה הכרחית, שהרי אין הכרח שיהיו רשעים, ואם אירע שיש רשעים החייבים מיתה, אין זה לרצון השי"ת, כי הלואי שלא יהיו, ולכן אין מברכים. אבל מחיית עמלק כבר נצטוינו עליה לדורות, ולא יתכן שתבטל מצוה זו, וא"כ לא שייך לומר שאין הקב"ה חפץ במיתתן והלואי שלא יומתו, אלא ודאי רצון השי"ת שיומתו, וכיון שכבר נגזר דינם להמחות, א"כ יתכן שמצוה זו היא כשאר מצוות הכרחיות שמברכים עליהם. עיי"ש].

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' פא) תמה על טעם זה, שהרי בני ישראל באמת אמרו שירה על טביעת מצרים, ורק למלאכי השרת אמר הקב"ה שלא לומר שירה.

עוד העיר בשו"ת להורות נתן (שם), שהרי מברכים אחרי קריאת המגילה, הרב את ריבנו וכו' והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו וכו', ברוך אתה ה' הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם. הרי שמברכים על תשלום גמול לאויבי ישראל. ומזה מוכח שרק שירה אין לומר על מפלתן של רשעים, אבל ברכת הודיה אפשר לומר, וא"כ ה"ה גם שאפשר לומר ברכת המצוות על מצות זכירת מחיית עמלק. ועוד, שהרי כתב המהרש"א (ח"א ד"ה ומי) שדוקא בשביעי של פסח של אותה שנה שטבעו המצרים לא אמרו מלאכי השרת שירה, אבל בכל שנה בשביעי של פסח אומרים. וא"כ ודאי שייך לברך על זכרון מחיית עמלק שאינו בשעה שהורגים אותם [ראה ילקוט הגרשוני (או"ח סי' תצ) שכתב כעין זה].

ובמשנה הלכות כתב טעם אחר, לפי שאין זמן מוגבל לזכירה זו, שהמצוה הוא לזכור תמיד, ולדעת כמה שיטות צריך להזכיר בכל יום, וכיון שזמנה בכל שעה לא תקנו עליה ברכה, כהרבה מצוות שזמנן בכל שעה שאין מברכין עליהם.

ובשו"ת להורות נתן מבאר, שעיקר הטעם שתיקנו לברך על המצוות הוא כדי שיתעורר לעשותה לשם מצוה, וא"כ זה שייך רק באופן שאין במעשה המצוה דבר שיזכירו לכיון לשם מצוה, וכגון בהנחת תפילין, שאין עצם מעשה ההנחה מעוררו לכיון לשם מצוה, אבל כשקורא פרשת זכור הרי בפרשה זו עצמה כתובה המצוה, ונמצא שאמירת הפרשה מועלת כאמירת הברכה, ומעוררת לדעת שיש במעשה זה מצוה.

הלכה למעשה לענין זמן קריאת שמע וזמן תפילה אם הוא לפי שעות זמניות או לפי שעות שוות

כתב **היעב"ץ** (שם) שעל כל פנים אין להקל בזה כנגד דעת הרמב"ם, אלא יש להחמיר כשני הדעות, שבקיץ דעת הרמב"ם היא לחומרא ששלושת השעות מתחילות בתחילת היום, ובחורף דעת הסוברים שמחשבים לפי שעות שוות היא לחומרא, ששלושת השעות מתחילות קודם תחילת היום. וכתב שגם בקיץ יש נפקא מינה בזה, שבדיעבד אם לא קרא עד סוף שלש שעות זמניות, יקרא על כל פנים עד סוף שלש שעות שוות.

ובשו"ע (או"ח סי' נח ס"א, סי' פט ס"א), **וברמ"א** (שם סי' רלג ס"א) פסקו כדעת הרמב"ם, ויש מי שכתב שאין לחשוש בזה אפילו לחומרא, שכל דברי האחרונים הנ"ל בטלים ומבוטלים כנגד דברי הרמב"ם השו"ע והרמ"א ונושאי כליהם, ולא מצינו מי שחולק עליהם (שו"ת אגרות משה או"ח ה"ב סי' כ).

אמנם יש שכתבו שלענין קריאת שמע ותפילה יש שנהגו להקל בזה, ואפשר לקרוא קריאת שמע עד סוף שלש שעות שוות, ולהתפלל עד ארבע שעות שוות. ולעולם זמן קריאת שמע הוא בשעה תשע וזמן תפילה בשעה עשר בין בקיץ ובין בחורף [פירוש עצי עדן ופני זקן על המשניות למהר"י מקאמרנא (ברכות שם), שו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' טט), וכן נתפרסם בכרוז שיצא על ידי הדברי חיים מצאנז, אך ראה להלן דברי נכדו בשו"ת דברי יציב על זה]. אמנם שיעור זה הוא דווקא בזמן שהיו מכוונים את השעון בכל מקום לפי זמן חצות במקום זה, אבל בזמננו שהשעונים מכוונים לפי חוקי הממשלה, בכל המקומות בשוה, הרי השעה משתנית ממקום למקום, וצריכים לידע בכל מקום מה השעה האמיתית בו. ויש להזהיר את ההמון על זה (שו"ת מנחת אלעזר שם). ובזמנינו גם אין מכוונים את השעון על פי חצות של כל יום ויום אלא על פי שעת חצות הממוצעת, והשעה משתנית גם מיום ליום על פי חצות של יום זה.

ובשו"ת דברי יציב (ליקוטים והשמטות סי' יד אות ד) כתב, שלענין זמן קריאת שמע ודאי אין להקל בזה לכתחילה, אלא רק בדיעבד אם נאנס ולא קרה עד סוף שעות זמניות, יקרא לפחות עד שעה תשע, וכתב שזו היתה כוונת הדברי חיים בכרוז שפרסם, ולא נתכוין להקל בזה לכתחילה. וכ"כ בשו"ת ארץ צבי (סי' יט) בשם הרה"ק מלובלין, שמי שחלוש יכול לסמוך על זה לכתחילה. אמנם לענין זמן תפילה שהוא מדרבנן, אם אינו יכול לכיון בתפילתו אם יתפלל מוקדם, יכול להקל בזה, להתפלל לפי הזמן של שעות שוות.

כיצד הדין בזה לענין סוף זמן אכילת חמץ

ולענין סוף זמן אכילת חמץ שהוא עד ארבע שעות, הביא הרמ"א (או"ח סי' תמג ס"א) את שתי הדעות, דעת הרמב"ם שהם שעות זמניות והוא עד שלישי היום, ודעת התרומת הדשן (סי' קכא) שהם שעות שוות, והוא עד ב' שעות לפני חצות. וכתב המשנה ברורה (שם סק"ט) שהעיקר כדעה ראשונה, וכן הדין לענין מכירת חמץ שזמנה עד שעה חמישית, שמחשבים לפי שעות זמניות, אמנם בדיעבד אם לא מכר ויש לו הפסד מרובה, יש להקל ולמכור לפי שעות שוות עד שעה קודם חצות. ועיי"ש **בביאור הלכה** (ד"ה וי"א עד) שלכאורה במדינות שהיום קצר הרי דעת התרומת הדשן היא לחומרא, ששעתיים שוות לפני חצות, הם קודם לארבע שעות זמניות מתחילת היום. וכתב שלמעשה ודאי אפשר להקל כדעה ראשונה כיון שהיא העיקר.

אם העם חטאו ראשי העם מה חטאו אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חלק להם בתי דינים

כתיב (במדבר כה ד) 'ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לד' נגד השמש וישב חרון אף ה' מישראל' נאמר על האות ש' בתיבת מש"ה טעם רביעי שהוא אות ד', והנה מבואר בגמרא אם העם חטאו ראשי העם מה חטאו, אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקב"ה למשה חלק להם בתי דינים כדי שישב חרון אף מישראל וכו'. ויש לומר דהנה הטעם ד' על האות ש' מתיבת משה, מרמז כי ד' אתוון שככ"ה הוא מספר מש"ה, כי ע"י שיחלק משה בתי דינים וידון החייבים, ע"ז וחמת המלך מלכו של עולם שככ"ה ע"י משה מספר שככ"ה.

(פרי חיים, בלק)

הבערה ללא יצאת

כתיב (שמות לה ב) 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם' וכו', ופירש רש"י יש מרבתינו אמרו הבערה ללא יצאת וכו'. ונראה לפרש ע"ד הצחות, דהנה ידוע דברי השל"ה הקדוש דפסוק זה מרמז שלא יעשה מחלוקת ביום השבת, והנה עיקר מחלוקת באים ע"י שאינו מחשיב חבירו, ואומר שרק הוא בעצמו איש חמידות וחבירו לאו כלום, וזה ללא יצאת כנ"ל.

(בינת יששכר, ויקהל)

נכנס יין יצא סוד

בשם הה"ק הר"ר"י מווארקי זצלה"ה, נכנס יין יצא סוד, הסוד אצל ישראל 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח), אהבה וריעות, והסוד אצל העכו"ם הוא רציחה, 'ועל חרבך תחיה' (בראשית כז ט) לכן אם בני ישראל יושבים יחד לשתות ונכנס יין יצא הסוד אהבה, אהבת השי"ת ואהבת חברים, והעכו"ם אם יתחילו לשתות נראה מהם מחלוקת ורציחה, והבן.

(שיח שרפי קדש, קדושים)

שהקדים שתי שנים לנושנתם וכו'

כתיב (דברים ד כו) 'העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכו ימים עליה כי השמד תשמדון' על פי מה שאמרו חז"ל צדקה עשה הקב"ה עמנו שהקדים ב' שנים לנושנתם להגלותם, וזהו מה שראוי לאבוד ח"ו, תאבדון מהר מעל הארץ לא תאריכו ימים עליה, כי אם תאריכו היה מתקיים ח"ו השמד תשמדון, לכן מה שאני שוקד על הרעה לטובתכם הוא.

(מלא העומר, ואתחנן)

סנהדרין מא

לצורך השעה דנים דיני נפשות בזמן הזה, ויש לשמוע את דברי הנתבע כדי להרבות בבדיקות וחקירות

בגמרא: אלא שלא דנו דיני נפשות. ורש"י (ד"ה אלא) כתב, שאין דיני נפשות בכל מקום אלא בעוד שסנהדרי נוהגת בלשכת הגזית שנאמר (דברים יז) 'וקמת ועלית' מלמד שהמקום גורם'.

בזמנו של הריב"ש אפילו שמן הדין בטלו דיני נפשות, היו בתי דינים דנים דיני נפשות, ופירש הריב"ש (סי' רלד) שנהגו כן מפני צורך השעה, ולצורך השעה בית דין מכים ועונשים אף שלא מן הדין, ונתן המלך רשות לזה.

ונשלחה שאלה לריב"ש אם בדיני נפשות שדנים בזמן הזה, כגון מוסר שהלשין על חבירו ותבעו חבירו לבית דין, אם צריך לשמוע את דברי הנתבע, ואם צריך, האם יש להקפיד לשמוע את דבריו קודם שיעידו העדים, או יכולים העדים להעיד קודם שיאמר את דבריו.

וכתב הריב"ש שבדיני ממונות ודאי צריך לשמוע את הבעל דין לפני דברי העדים, שהרי ממון מתחייב אדם על פי הודאתו, ואם כן אולי יודה לתביעה, ולא נצטרך לעדים, ולמה להטריח את בית דין לחינם לשמוע את דברי העדים, ש'אטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן'. ורק אם כופר הבעל דין יש צורך בעדים. אך בדיני נפשות שאינו מתחייב על פי הודאתו, דבריו לא מעלים ולא מורידים ולכאורה אין כל צורך לשמוע את דבריו, שבין אם יודה לדברי העדים חיובו הוא על פי דבריהם ולא על פי עצמו, ובין אם יכחיש את דבריהם, אם לא יבואו עדים אחרים להזימם או להכחישם, הרי הוא מתחייב על פיהם.

אך כתב שכל זה הוא כשדנים דיני נפשות מעיקר הדין מכח התורה, אבל בזמן הזה שכל הדין הוא מכח רשות המלך, צריך שהדין יראה אמת גם בעיני שופטי הארץ הגויים, שלא יחשדו שאנו דנים לא בצדק ובמשפט, ובעיניהם ודאי יש משמעות להודאת הנתבע ולהכחשתו. וגם כיון שבזמן הזה הדין הוא לא מעיקר הדין אלא לצורך השעה, הרי דנים אפילו שלא על פי עדות ברורה, כל שיודעים בראיות והוכחות ברורות שעבר את העבירה. ולכן נהגו גם בדיני נפשות לקבל את הודאת הבעל דין, שאם לא תהיה עדות ברורה, אולי יתברר הדבר על ידי הודאתו וראיות נוספות שיצטרפו לה.

וכתב שכיון שצריך לחקור את העדים יפה יפה וכמו שאמרו במסכת אבות (פ"א מ"ט) הוי מרבה לחקור את העדים. וכל המרבה הרי זה משובח, כמבואר במשנתנו שכל המרבה בבדיקות הרי זה משובח ומעשה שבדק רבי יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים וכו'. נראה שראוי לקבל את הודאת עובר העבירה לפני דברי העדים, שעל ידי זה יוכלו לחקור את העדים על פי כל פרטי דבריו, ויראו אם דבריהם מתאימים לדבריו או לא. אך כתב שעל כל פנים אינו לעיכובא, ואם שמעו את דברי העדים לפני דבריו, יכולים לקבל את הודאתו אחרי דבריהם.

וכתב עוד (סי' רלה), שכיון שכך ראוי לעשות לשמוע את דברי הנתבע שעבר עבירה, אם מינה הנתבע לעצמו אדם מומחה בדבר שיטען לו את טענותיו ויערך את דינו [שבדיני נפשות ודאי יכול למנות לו, שהרי בדיני נפשות הכל מלמדן לזכות (לעיל לב.), ואינם כדיני ממונות שיש לדון אם ראוי להעמיד עורכי הדיינים (עיי"ש שהאריך בזה)], יש רשות לבית דין לשמוע את דברי הנתבע קודם שימנה את המומחה לטעון ולערוך את דינו, כדי שלא ילמד אותו טענות שקר, ויתברר הדין לאמיתו.

משנת המועדים לפסח ההכנה המושלמת לחג

מיטב ספרי ממלכת התורה עוז והדר
אסופים בשני כרכים מפוארים, מתנה יהודית מקורית

משניות, רי"ף ופסקי הרא"ש. מפרשי היד החזקה במהדורת 'עוז והדר', מהרש"א, ילקוט מפרשים, וילקוט ביאורים. אליבא דהלכתא, פניני הלכה וכפתור ופרח. מנחת חינוך, שו"ע הרב. משנ"ב המבואר וערוך השלחן. עליהם גם נוספו: זוהר הקדוש, מהר"ל, של"ה, תפארת שלמה, יסוד ושורש העבודה, דרך פקודיך, ומאמרים יקרים. סדר אמירת קרבן פסח, אגרת מהר"ש אוסטראפאליע, פניני המועדים, אוצרות מספרי החסידות.
מקבץ מעשיות וסיפורים נבחרים.

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות